

BESZÁMOLÓ

MINDEN PÁLYÁZATTÍPUS ESETÉN

Ösztöndíjas neve: Laskai Anna

Bevezetés: A tudományos vagy művészeti program címe, tárgya (max. 250 karakter*) „Műsor és politika a Filharmóniai Társaság Dohnányi-korszakában: a zenekar külföldi turnéi 1925 és 1944 között”

A kutatási/művészeti program megvalósulása (max. 1000 karakter*)

Mindeddig igen keveset tudunk a nagy múltú Filharmóniai Társaság zenekarának Dohnányi-korszakáról, ezen belül is az együttes Horthy-Magyarországot reprezentáló külföldi hangversenykörútjairól. Az ÚNKP tudományos ösztöndíjpályázat keretében e hangversenyek körülményeit, recepcióját és a hangversenyek műsorösszeállítását vizsgáltam különös figyelmet fordítva a koncertek kül- és kultúrpolitikai jelentőségére. Kutatásaimhoz a Filharmóniai Társaság irattári dokumentumaira támaszkodtam, ezen belül is elsősorban sajtógyűjteményükre, amelyet az Österreichische Nationalbibliothek Anno-sajtóadatbázisának vonatkozó tételeivel egészítettem ki. A kritikákon kívül azonban Dohnányi sajtóban megjelent nyilatkozatai is fontos információkkal szolgáltak a külföldi hangversenyekre vonatkozóan.

A kutatási/művészeti program eredményei, rendezvények, publikációk, illetve publikálásra elkészült kéziratok tételes felsorolása (max. 500 karakter*)

- **Előadások: 2019. október 11-12.** Helyszín: MTA BTK Zenetudományi Intézet. Előadás a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társaság „Zene és politika” elnevezésű, XV. éves konferenciáján. Az előadás címe: „A zenein kívül politikai célzata is van”: A Filharmóniai Társaság külföldi turnéi a zenekar Dohnányi-korszakának első évtizedében.
- **2019. november 14.:** Helyszín: MTA BTK Zenetudományi Intézet, szervező: 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum. Előadás az „Évfordulók nyomában 2019” elnevezésű konferencián. Az előadás címe: „»Eltörött a hegedű«. Hangszerrombolás a Filharmóniai Társaság 1929-es Dohnányi vezette pozsonyi hangversenyén”.
- **Megrendezés előtt álló előadás:** a vírushelyzet miatt elhalasztott, előreláthatóan 2020 novemberében megrendezésre kerülő ÚNKP zárókonferencián. Az előadás címe: „Műsor és politika a Filharmóniai Társaság Dohnányi-korszakában: a zenekar külföldi turnéi 1925 és 1944 között”.

- **Elmaradt előadás** (2020. május 21.): Előadás a Zenetudományi Intézet Tudományos Fórumán a Filharmóniai Társaság külföldi vendégszerepléseiről az 1920-as és 1930-as években.
- **Publikáció:** A 2019 novemberében megtartott előadásom publikációja a Zenetudományi Intézet honlapján: „Eltörött a hegedű». Hangszerrombolás a Filharmóniai Társaság 1929-es Dohnányi vezette pozsonyi hangversenyén” http://zti.hu/files/mza/docs/Eltorott_a_hegedu_Laskai.pdf
- **Megjelenés előtt álló publikáció:** „A Filharmóniai Társaság külföldi turnéi a zenekar Dohnányi-korszakának első évtizedében”. Várható megjelenés a *Magyar Zene* 2020-as évfolyam első számában.
- **Kézirat:** Összefoglaló tanulmány a Filharmóniai Társaság valamennyi külföldi hangversenyéről

Az eredmények tartalmi ismertetése (max. 1000 karakter*)

A Filharmóniai Társaság zenekara első ízben Kerner István elnökkarnagyi működése (1903–1919) idején lépett fel külföldi hangversenypódiumon, majd ezt követően Dohnányi Ernő irányítása alatt az 1920-as és 1930-as évek folyamán az együttes számos alkalommal fordult meg olyan, az ország határain kívüli kulturális-politikai befolyással bíró helyszíneken, mint a hitleri Németország vagy a fasiszta Olaszország. Kutatásaim során egyértelművé vált, hogy ezek, a főként meghívás eredményeképp megvalósult turnék igen fontos külpolitikai és kultúrpolitikai jelentőséggel bírtak, amelyre maga a zenekarvezető Dohnányi is több nyilatkozatában rámutatott. E nyilatkozatokon és a koncertekről megjelent sajtóvisszhangokon kívül – amelyek több alkalommal értékelték az együttes színvonalát – a szóban forgó időszakból hangfelvételek is fennmaradtak, amelyek vizsgálata tovább árnyalta a zenekarról szóló beszámolók által nyújtott képet. A külföldi turnék repertoárjának kialakítása szintén vizsgálódásom egyik fontos eleme volt: kétségtelen, hogy ezek kialakításában hagyományos, bérleti hangversenyekhez képest többféle tényező is szerepet játszhatott. A koncerteken szereplő kompozíciók alapján azonban általánosan megállapítható, hogy a külföldi hangversenyek műsorösszeállításakor tudatosan választottak műveket az adott ország egy-egy kiemelkedő komponistájától.

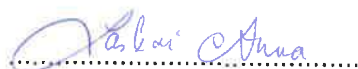
Az eredmények várható további hasznosítása (max. 500 karakter*)

Az ösztöndíjpályázat keretén belül megvalósult publikáció, az előadások, illetve az ennek alapján publikálásra előkészített összefoglaló tanulmány egy, a Trianon következményeképp elszigetelt országból érkező együttesnek és nemzetközi hírnévvel rendelkező vezetőjüknek az európai kulturális szintéren való megjelenésébe nyújt betekintést. Ezáltal nem csupán a magyar zeneélet e még feltáratlan szegmensébe nyerhettünk betekintést, de a fennmaradt

hangfelvételek és a külföldi zenekritika véleményalkotásából a Filharmóniai Társaság zenekarának – az európai rangú együttesekhez viszonyított – kvalitásaiba is betekintést nyerhettünk. A pályázati eredmények azonban nem csupán Dohnányi és a Filharmóniai Társaság szempontjából tekinthetők fontosnak, de az eddig kevésbé kutatott Horthy-korszak zeneéletének egyik igen fontos állomását tárta fel a 20. századi történelemnek és a zeneéletnek a Magyarországot sújtó egyik legválságosabb időszakában.

Kötelező melléletek: a megvalósult események, rendezvények (oktatás, konferencia, koncert) dokumentációja, megvalósult publikációk, elkészült kéziratok

Kelt: Budapest, 2020. július 10.

[név]
pályázó aláírása

A szakmai beszámolót jóváhagyom.

[név]
témavezető aláírása

Új Nemzeti Kiválóság Program ösztöndíjpályázat
ÚNKP-19-3
2019/2020. tanév
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

Témavezetői értékelés

Ösztöndíjas neve: Laskai Anna

Témavezető neve: Dr. Dalos Anna

Ösztöndíjas időszak kezdete: 2019. 09. 01.

Ösztöndíjas időszak vége: 2020. 06. 30.

Témavezetői értékelés (max. egy A4-es oldalban):

Laskai Anna „Műsor és politika a Filharmóniai Társaság Dohnányi-korszakában: a zenekar külföldi turnéi 1925 és 1944 között” című pályázatának keretében vállalta, hogy szisztematikusan feldolgozza a Dohnányi vezette Filharmóniai Társaság zenekarának külföldi turnéit. Vizsgálódásai több forráscsoportra terjedtek ki, ezek közül a legjelentősebbnek az a nagyszámú sajtódokumentum bizonyult, amelyet részben a Filharmóniai Társaság gyűjteménye őrzött meg, részben viszont a ma már online elérhető adatbázisokban való kutakodás tárt fel. Egy zenekar életében ma is kiemelkedő jelentősége van egy-egy külföldi útnak. Még inkább így volt ez a Horthy-korszakban, amikor e kiutazások szoros kapcsolatban álltak a Trianon utáni, részben a kulturális felsőbbrendűséget igazolni szándékozó, részben viszont a nemzet erejét reprezentálni kívánó magyar kül- és kulturális politika szándékaival. Laskai Anna kutatásai éppen ezért nem szorítkozhattak csupán a forrásokban megragadható tényekre. Jó érzéssel fordította érdeklődését az e kiutazások háttérében megbúvó szándékokra, így a német- és olaszországi utak kapcsolat-, illetve szövetségépítő funkciójára, vagy éppen a trianoni trauma következtében kialakuló konfliktusokra (külön kitérve a Filharmóniai Társaság Zenekarát ért állítólagos pozsonyi atrocitásokra), külön is rámutatva Dohnányi személyes-szakmai kapcsolati hálójára, ami önmagában véve is – a politikától függetlenül – meghatározó kiindulópontja lehetett az utaknak. Kutatásainak további értéke, hogy számos dokumentumot sikerült feltárnia a zenekar zenei színvonalával kapcsolatban is, meghatározva az együttes helyét a korszak nemzetközileg is elismert zenekarainak viszonylatában. ÚNKP pályázati tevékenysége ily módon jelentős mértékben járult hozzá PhD doktori disszertációjához előkészítéséhez és a Horthy-korszak zenetörténetének kutatásához. Munkáját több nyilvános fórumon nyílt módja bemutatni (a Zenetudományi Társaság éves konferenciáján, az Évfordulók nyomában/2019 konferencián), és több publikációja is született e témában. Pályázati munkáját kiválóra értékelem.

Dalos Anna

2020.07.10.